

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

Ro'yxatga olindi:

BD-5111100-3.10

2018 - yil "3" 03

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

2018 yil "27" 03

O'ZBEK XALQ MUSIQA IJODI

FAN DASTURI

Bilim sohasi: 100000 - Gumanitar
Ta'lim sohasi : 110000 - Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi: 5111100 - Musiqa ta'limi

Toshkent - 2018

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018 - yil 23 03 dagi 874-sonli buyrug'ining 2 -ilovasi bilan fan dasturi ro'yxati tasdiqlangan

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiglashtiruvchi Kengashning 2018 - yil 3 03 dagi 1 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetida ishlab chiqildi va turdosh oliy ta'lim muassalari bilan kelishildi.

Tuzuvchilar:

Q.B.Panjiyev - Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti "Musiqqa ta'limi" kafedrasi mudiri, san'atshunoslik fanlari nomzodi

G.A.Ibroximjonova - Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti "Musiqiy ta'lim" kafedrasi katta o'qituvchisi.

Taqrizchilar:

B.G'.Azimov - O'zDK dotsenti, pedagogika fanlari nomzodi

M.Bakirova - Chilonzor pedagogika kolleji "Xonandalik" fani o'qituvchisi

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti o'quv-uslubiy Kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan. (2017 - yil 21 12 dagi 5 - sonli bayonnoma).

VIII. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlari hamda axborot manbaalari

Asosiy adabiyotlar

1. Cathrine Sadolin. Complete vocal technique. 2012. www.Completevocalinstitute.com
2. American popular music. Larri Star & Christopher Waterman. Oxford University Press. Inc. 2007.
3. История музыки Средней Азии и Казахстана. М., 1995.
4. Иброхимов О. Маком ва макон. Т., 1997.

5. Ражабов И. Маком асослари. Т., 1992.

6. Фитрат А. Ўзбек классик музыкаси ва унинг тарихи. Т., 1993.

Qo'shimcha adabiyotlar

7. Ш.М.Мирзиёев. Танкидий тахлил, катъий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи. // Халқ сўзи газетаси. 2017 йил 16 январь, №11
8. Ш.М.Мирзиёев. Буюк келажагимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қураимиз. Тошкент “Ўзбекистон” – 2017й.
9. Ш.М.Мирзиёев. Эркин ва фаравон демократик Ўзбекистон давлатини биргалликда барпо этамиз. “Ўзбекистон” НМИУ, 2016й.
10. Ш.Мирзиёев. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. “Ўзбекистон” НМИУ, 2016й.
11. “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” Ўзбекистон Республикаси Президентини Фармони. 1-илова: “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси”. Халқ сўзи газетаси. 2017 йил 8 февраль сони ва Интернет ресурс: www.lex.uz.
12. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 46

Internet saytlari

13. www.tdpu.uz
14. www.pedagog.uz
15. www.ziyounet.uz
16. www.edu.uz

I. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni

Мазкур фан дастури: 5111100 – Musiqa ta'limi ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, unda talabaning shu fan bo'yicha egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalari minimumi aniqlangan ya'ni o'zbek xalq musiqa ijodi, uning klassifikatsiyasi, o'zbek musiqa ijodi musiqa qatlamlari, lokal mahalliy uslubiy va boshqalar to'g'risidagi asosiy tushunchalari bo'yicha metodik ko'rsatmalar tavsiya etilgan.

Dasturda o'zbek musiqa ijodi tarixi, ijrochilik an'analari, mahalliy uslublari va ularning o'ziga xos xususiyatlari, qo'shiq, aytim janrlari, badiiy-ijrochilik an'analari, qo'shiqlarning hilma-hil shakl va harakterdagi rang-barang asarlari, musiqiy cholg'ular hamda ularning tasnifi xususida alohida e'tibor berilgan.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifasi

Fanning maqsadi – pedagoika sohasida musiqa ta'limi yo'nalishi bo'yicha ta'lim olayotgan talabalarga o'zbek xalq musiqa ijodi tarixi, madaniyat va ma'naviyat sohalari, e'tiqodlari, shu jumladan badiiy ijodiyot shakllari ko'p jihatdan o'zbek musiqa merosi bilan yaqindan tanishib olishga imkoniyat beradi. Ayni vaqtda, mazkur fanning asosiy maqsadlaridan yana biri - an'anaviy musiqa ijodiyotining shakl tuzilish xususiyatlari, tarixiy mahalliy uslublari kabi masalalari yuzasidan hozirgi zamon musiqiy folkloristika fanida to'plangan ma'lumot va xulosalardan talabalarni xabardor qilishdan iborat.

Fanni o'zlashtirishdan kelib chiqadigan vazifalar - talabalar turli yo'nalishlarda bilimlarga ega bo'lganliklarini namoyish etishlaridan iboratdir. Mazkur dasturda o'rin olgan mavzular debocha va asosiy qism hamda maxsus metodikada jamlangan.

Kirish qismida o'quv fanining asosiy maqsad va vazifalari, tarkibiy bo'limlari, o'zbek xalq musiqiy ijodi fanining tarixi hamda o'ziga xos tomonlari haqida umumiy axborot beriladi.

O'zbek xalq musiqa ijodi fanining o'ziga xos bo'lgan xususiyatlari va uning asoslari, ilmiy uslubiyot masalalari, zamonaviy etnomusiqashunoslikning joriy etilgan asosiy yo'nalish va usullari bayon etiladi. O'quv jarayoni muallim ma'ruzalarni hamda musiqa namunalari tinglash, muayyan mavzular bo'yicha mulohot seminar darslariga tayyorgarlik ko'rish, shuningdek musiqa namuna va shakllarini mustaqil tarzda o'zlashtirish kabi ko'rinishlarda o'tadi. O'zbek xalq musiqa ijodi fani bo'yicha mashg'ulotlar yakuniy reyting nazorati o'tkazish bilan tugatiladi.

Fan bo'yicha talabalar bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi. Talaba:

- o'zbek xalq hayotining turli tarixiy davrlardagi eng muhim musiqiy-tarixiy jarayonlarni;

- rang-barang cholg'ularini, boy ijrochilik an'alarini;
 - og'zaki kasbiy mumtoz musiqasi hamda hozirgi zamon O'zbekiston kompozitorlik ijodiyotini;

- o'zbek an'anaviy ashula va cholg'u janrlari, maqom turlarini, nota yozuvlarini;

- an'anaviy musiqani o'rganish uslubiyatini, janrlari va uslubiy tizimini;
 - an'anaviy musiqani o'rganishga oid zamonaviy uslublarini *bilishi kerak*;

- xalq og'zaki ijodi hamda kasbiy mumtoz musiqa va bastakorlik ijodiyoti asarlarini tahlil etish asosiy uslublarini egallash *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*;

- milliy musiqa an'alarining mushtarak va o'ziga xos jihatlari aniqlash;
 - akustik, ritmik, ohang, lad, tuzilish, bezak va ijroviy tahlil qilish *malakalariga ega bo'lishi kerak*.

malakalariga ega bo'lishi kerak.

III. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-Modul. O'zbek xalq musiqa ijodi tarixi

1-mavzu. O'zbek xalq musiqa ijodi fanning amaliy mashg'ulotlari mazmuni

Ko'p asrlik an'anaviy musiqa ijodining serqatlamligi. Uning marosim, urf-odat, turli hodisa va tadbirlar bilan bevosita bog'langan, folg'lor, xalq ijodi deb nom olgan shakllari. Ustozona musiqa, og'zaki an'anadagi professional musiqa yo'llari - an'anaviy musiqa ijodining tarixiy ko'rinishlari.

2-mavzu. Fanning pedagogika va san'at tizimidagi o'rni

O'zbek xalq musiqa ijodi fani ixtisoslik fani hisoblanadi. Talabalar o'zbek xalq musiqa va qo'shiqchilik ijodiyoti, an'anaviy musiqa shakllari bilan tarixiy-nazariy va amaliy (seminar) mashg'ulotlar jarayonida bevosita tanishib oladilar. Xalq qo'shiqchiligi an'analari va an'anaviy musiqa ijodining yuzaga kelishi, uning turli davrlarda yangilanishi, mazkur jarayonga asos bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy hamda ma'naviy omillarning o'zgarib borishi haqidagi xulosalarga ega bo'ladilar. Qo'lga keltirilgan yutuqlarni tahlil qilish fanning ijodiy jarayonlar bilan bog'liqligini belgilaydi.

3-mavzu. Ibtidoiy jamiyatga oid ijod shakllari va musiqa ijodiyoti kelib chiqish muammosi

Ibtidoiy davr odamlarining hayot shart-sharoitlari hamda diniy qarash, e'tiqod va marosimlarining yuzaga kelishi haqida. Turli topinsh va e'tiqodlar bilan bog'liq bo'lgan marosimlarning badiiy-ijroviy xususiyatlari haqida.

4-mavzu. O'zbek xalq musiqa ijodining o'ziga xos tomonlari hamda asosiy qatlamlari

An'anaviy musiqa ijodining hayotiyligi va mazmundorligi, xalq ma'naviy qadriyatlarini saqlash jarayonidagi ahamiyati. Musiqa janrlarining ijtimoiy-tarixiy

repetitorlardan, o'quv laboratoriyalari, ovoz yozuvi studiyalari, teleradiokompaniya kanallari va kontsert zallaridan umumiy foydalanishdan, bajarilgan ishlarning tahlilini bayon etishdan iboratdir. Mazkur fanning xususiyatlaridan kelib chiqib kasbiy mahoratni rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan vazifalarni maqsadli amalga oshirish ham nazarda tutiladi.

VII. Pedagogik amaliyotni tashkil etishning shakli va mazmuni

Malakaviy pedagogik amaliyot talabalarning umumpedagogik, metodik va ixtisoslik fanlaridan olgan nazariy bilim, malaka va ko'nikmalariga asoslanadi.

Malakaviy pedagogik amaliyot davomida talaba:

- ixtisoslik fanidan turli tip va turdagi darslarni tashkil etish va ularda o'quvchilarning bilish faoliyatini boshqarish;
- o'zi va kursdoshlari, shuningdek, o'qituvchilar darslarini tahlil qilish;
- o'quvchilar bilim, malaka va ko'nikmalarini reyting usuli asosida baholash;
- ixtisoslikdan sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish va o'tkazish;
- ma'naviy- ma'rifiy ishlarni tashkil etish va olib borish;
- ta'limning texnikaviy vositalaridan foydalanish;
- sinf rahbari sifatida ish olib borish;
- sinf jurnalini yuritish;
- dars reja-konspekti, tematik, yillik va sh.k. rejalarni tuzish malaka va ko'nikmalarini egallashi lozim.

Tayyorlov bosqichida malaka amaliyotning birinchi kunida malaka amaliyot rahbari, pedagoglar hamda amaliyotga ma'sullar tomonidan amaliyot oldi konferensiyasi o'tkaziladi. Konferensiya jarayonida talabalar malaka amaliyoti dasturining maqsad va vazifalariga doir, shuningdek, malaka amaliyoti kundaligini to'ldirishga doir malaka ko'rsatmalar oladilar. Amaliyot jarayonida pedagogika bo'yicha amalga oshirish zarur bo'lgan ishlar, o'quv ishlari, tarbiyaviy ish rejasini tuzish va olib borish, dars ishlarni hamda tarbiyaviy tadbir ishlarni yaratish, o'quvchilar jamoasiga pedagogik-psixologik tavsifnoma yozish bo'yicha metodik maslahatlar oladilar.

Asosiy bosqich. Talabaning malaka amaliyotidagi faoliyati bevosita ta'lim-tarbiya hamda sinfdan tashqari ishlarda ishtirok etishni taqozo etadi. Pedagogik amaliyot davrida olingan shaxsiy tajribadan foydalanilgan holda kurs ishlari, malakaviy bitiruv ishlari yozish uchun materiallar to'playdilar hamda tajriba-sinov ishlari o'tkazadi.

Yakuniy bosqich. Malaka amaliyotining g'iyakuniy bosqichida talabaning malaka amaliyotini o'tash jarayonida bajarilgan ishlari natijalari tahlil qilinadi. Amaliyot jarayonida to'plagan materiallari va olgan bilimlari yuzasidan hisobot konferensiyalari tashkil etiladi. Talaba tomonidan tayyorlangan xisobotlar himoya qilinadi.

parda qo'shilmalariga oid bo'lgan takrorlanish va turlanish (o'zgaruvchanlik) hamda dinamika kabi funkional omillar haqida.

IV. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu fan bo'yicha har bir mavzu yuzasidan amaliy mashg'ulotlarda xalq musiqasiga oid musiqiy janrlar bo'yicha oilaviy marosim, mehnat qo'shiqlari, mavsumiy marosim aytimlari hamda diniy aytimlardan namunalar o'rganiladi. Shuningdek, har bir mahalliy usubning o'ziga xos xususiyatini inobatga olgan amaliy mashg'ulotlar olib borilishi nazarda tutiladi.

Amaliy mashg'ulotlarda qoraqalpog' ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar qoraqalpog' xalq musiqasi asarlarini o'rganadilar.

V. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminarlarda har bir mavzu yuzasidan xalq va mumtoz o'zbek musiqasi merosi namunalarini tinglash, tahlil etish, kuy va ashulalarni notaga bo'yicha ijro etib, ifoda vositalarini ajratish, turlicha ijro talqinlari bilan tanishish, belgilangan misollarni yodlash yaxshi natija beradi.

Maqomot merosiga o'tilgandan so'ng Shashmaqom cholg'u va ashula yo'llari qonuniyatlarini o'rganish, parda, usul, avj, namud, shakl hamda ijro xususiyatlarini kuzatish borish shart. Seminarlar ayrim asarlarning ijro talqinlarini tinglab ko'rish, tahlil etish kabi zarur ko'nikmalarni shakllantirishga qaratiladi. Musiqiy ijro yozuvi namunalarini turli usullarda yozilganini, ularning farqlarini anglash, sadolanish variantlarini tahlil orqali o'rganish vazifalari ham qo'yiladi.

Nazariy darslarda o'zlashtirilgan bilim va ko'nikmalarni seminarlarda turli shakllar yordamida sinovdan o'tkaziladi. Seminar mashg'ulotlari fanni kasbiy tayyorgarlik talablari darajasida o'zlashtirishga yo'naltirilgan barcha uslubiy yondoshuvlar, bilim va ko'nikmalarni mantiqan umumlashtirishga xizmat qiladi.

VI. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni tashkil etishda mazkur fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish mumkin:

- darslik, o'quv qo'llanma, maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha fanlar boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- avtomatlashtirilgan o'rgatuvchi nazorat qiluvi tizimlar bilan ishlash;
- yangi musiqiy texnik vositalar va texnologiyalarni o'rganish;
- talabaning ilmiy tekshirish (ijodiy) ishlarini (TITI) bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari yoki mavzularini chuqur o'rganish;
- faol o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari (ishbilar o'yinlar, diskussiyalar, seminarlar, kollokviumlar va b.).

Mustaqil ta'limni tashkil etishning mazmuni axborot-ta'lim resurslaridan, ta'lim muassasasida mavjud kutubxona, fonoteka va videoteka jamg'armasidan,

sharoit, ma'naviy talablar rivoji ta'sirida o'zgarishi. Ko'p asrlilik an'anaviy musiqa ijodining serqatlamligi. Uning marosim, urf-odat, turli hodisa va tadbirlar bilan bevosita bog'langan, folg'klor, xalq ijodi deb nom olgan shakllari.

Ustozaona musiqa, og'zaki an'anadagi professional musiqa yo'llari - an'anaviy musiqa ijodining tarixiy ko'rinishlari sifatida. Og'zaki an'anadagi musiqa uslublarining barchasida ijod va ijro etish jarayonlarining mushtarakligi. Ularda ustoz-shogird munosablari yordamida saqlanayotgan ijodiy qonun-qoidalar. Og'zaki an'anadagi professional musiqa san'atining nazariy asoslarga va ijrochilik maktablariga ega bo'lishi.

5-mavzu. O'zbek xalq musiqasi ijodining tarixiy rivoji

Ovoz va qadimgi cholg'ular vositasida "onmaviy o'yin" va "yakkaxonlik" shakllarida namoyon bo'lishi. Mazkur ijroviy shakllarning musiqiy jihatlarida hamda birlamchi janr andozalari (nutqdosh ohanglar, o'yin-raqs usullari, darak beruvchi iboralar va b.)ning qaror topishi to'g'risida. Musiqasi cholg'ularining ilk shakl va turlari. Ibidoiy davr odamlari tomonidan tayyorlangan dastlabki "musiqasi qurollari". Qadimgi davr marosimlarida hamda turmush yumushlarida musiqa qurollarining bajargan vazifalar.

6-mavzu. Ilk ishlab chikarish iqtisodiyot tizimida ohangdor uslubining shakllanish xususida

Chorvachilik, dehqonchilik, hunarmandchilikka asoslangan iqtisodiyot tizimida ohangdor musiqa uslubining shakllanish xususida. Odamlarning o'troq yashash tarziga o'tishi, dastlabki qishlok-ovul jamoalarining paydo bulishi davrida inson ongida ro'y bergan tub o'zgarishlar to'g'risida. Fasllarning uzviy aylanib turish jarayonini aks ettiruvchi mavsum marosimlar silsilasi va unga oid aytim turlari qaror topishi. Ayni paytda, hayot turkumiga oid oilaviy marosim aytimlar majmuasi yuzaga kelishi. Mazkur marosimlarning ma'naviy yaqinligi. Marosim qo'shiqlarining ohangdorligi, muayan so'z va ohang iboralariga asoslanganligi. Ularda band, band-naqarat shakllari rivoj topishi, o'yin qarakatlarini yoki nutqdosh aytimlarning ritm xususiyatlarini ifodalovchi musiqiy va she'riy vaznlar hamda ritmik uslublarning yuzaga kelishi. Muayyan ritm "qolip"lariga hamda parda tuzilmalariga tayangan ohanglarning yuzaga kelishi, buning natijasida ohangdor musiqa uslubi shakllanishi.

2-Modul. Xalq musiqasi

7-mavzu. O'zbek musiqiy folklori

O'zbek musiqiy folg'klori xususida. Musiqiy folg'klor va uning ko'pqirraligi. O'zbek musiqiy folklor janrlari tasnifi. Xalq qo'shiqlari va cholg'u kuylari. Marosim va shartlanmagan folklor janrlari. O'zbek musiqiy merosining mahalliy musiqiy uslublari.

8-mavzu. O'zbek marosim musiqasi

O'zbek marosim musiqasi tarixidan. Xalq marosimlari, bayramlari, urf-odatlar, ularning tushunchalari. Shartlanmagan folklor janrlari. Qo'shiq janrlari va ularning tasnifi. Xalq qo'shiqlari xususiyatlari va ijrochilik an'analari. O'zbek musiqiy cholg'ulari, ularning tasnifi va an'anaviy ansambllar. Tarixiy jarayon. An'anaviy cholg'u musiqasining janr tarkibi – xalq va mumtoz musiqasi, ularning tavsifi. O'zbek musiqiy cholg'ulari va an'anaviy cholg'u musiqasi.

9-mavzu. O'zbek xalq musiqasi ijodida mahalliy uslublari

Toshkent-Farg'ona mahalliy uslubi, Buxoro-samarqand mahalliy uslubi, Surxondaryo-Qashqadaryo mahalliy uslubi, Xorazm mahalliy uslubi. Dostonchilik ijodiyoti, Baxshi-shoir ijrochilik an'analari.

10-mavzu. O'zbek mumtoz musiqasi

O'zbek mumtoz musiqasi xususida, tasnifi, tarixiy zamini, xususiyatlari. Professionallik, kasbiylik mezonlari. Ustoiz-shogird uslubiy ta'limi. An'ana va uslub. Ijrochilik maktablari. O'zbek mumtoz musiqasining tarixiy taraqqiyoti. Katta ashula va uning ijrochilik an'analari. Uning xususiyatlari, ijro sharti va uslubi. Mazmuni va turlari. Janr tasnifi. Musiqiy qonuniyatlari. Yirik namoyandalari. O'zbek dostonlari, uning ijrochilik san'ati. Janr kelib chiqishi, uning shakllanishi va tarqalishi. Ijrochilik maktablari. Mahalliy xususiyatlari.

11-mavzu. Og'zaki an'anadagi professional musiqasi uslublarning

qaror topishi

Markaziy Osiyo hududida sinfiy jamiyat va ilk davlatlar topishi davrida yangi ma'rifiy-ma'naviy an'analari, umumdavlat dinlarning rivoj topishi. Qabila, qishloq jamoa marosimlari bilan bir qatorda umumxalq bayram va tantanalarining joriy etilishi. Siyosiy, diniy hamda ijodiy markazlari bo'lgan shaxarlarning ahamiyati, shaxar madaniyatining o'rni. Bu davr falsafa, matematika fanlari katori musiqasi ilmining yuzaga kelishi. Bularning professional musiqasi san'atining yuksalish jarayoniga ta'siri. Musiqasi kasbga oid afsona va rivoyatlar, ijodiy tartib-qoidalarini bayon etuvchi musiqasi risolalarining yaratilishi hamda musiqasi nazariyasining rivojlanishi. Professional sozanda-xonanda guruhlarining faoliyati va bastakorlik ijodiyoti. Musiqasi ijrochilarning ravnaq topishi, musiqasi shakllarining takomillanuvchi turkumli yirik asarlarning yuzaga kelishi.

12-mavzu. Maqomot

Maqomot, uning tarixiy taraqqiyoti. Nota yozuvlari. Ilmiy nashrlar. SHarq xalqlari maqom san'ati. Maqom tushunchasining ta'riflari, uning turli mahalliy variantlari. O'rta asr «O'n ikki maqom» tizimi. Umumnazariy va amaliy asoslari. Manbalar. Xorazm tanbur chizig'i.

Buxoro Shashmaqomi. Uning negizi va shakllanishi. Tarixiy taraqqiyoti. Shashmaqom – o'zbek va tojik xalqlarining yetuk an'anaviy mumtoz musiqasi turkumi sifatida. Uning tuzilishi, tarkibi. Ijrochilik an'analari.

Xorazm maqomlari. Tarixiy taraqqiyoti, shakllanishi. Turkum tarkibi. Nota yozuvlari va to'liq (mukammal) nashrlar. Xorazmda maqom asarlari va turkumlarining mavjudligi. Suvoralari, dutor maqomlari va b.

Farg'ona-Toshkent maqom turkumlari. Shashmaqom va Xorazm maqomlari bilan umumiy va o'ziga xoslik jihatlari. Mahalliy xususiyatlari. Ijrochilik an'analari. Mustaqil asarlar ko'rinishida yetib kelganligi. Ushshoq, Yovvoyi maqom, surmay yo'llari.

Yaqin va O'rta Sharq xalqlari madaniyatida maqom san'ati. Tarixiy taraqqiyoti. Terminologik yaqinligi, umumiylik. Shakl xususiyatlari, lad tuzilishi, ijro asoslari. Ozarbayjon mug'omlari, uyg'ur muqomlari. Tuzilishi, tarkibi. Umumiylik va o'ziga xosligi. Ijrochilik an'analari. Maqomot va ilmiy tadqiqot taraqqiyoti.

13-mavzu. Etnomusiqashunoslik ilmiy-nazariy fanlar

tizimida

Musiqasi ilmi ikkita asosiy (tarixiy va nazariy) fanlar guruhiga taqsim etilishi. Buning ilmiy uslubiyot nuqtai nazaridan asoslanish mezonlari va nisbiylik darajasi. Musiqiy folkloristika musiqasi fanlari tizimida. O'zgaruvchanlik va an'anaviylik og'zaki musiqasi ijodining asosiy omillari haqida. An'anaviy musiqasi ijodining ko'pincha sinkretik holatda yuzaga kelishi. Unda shakl va mazmun tomonlari yuqori darajada o'zaro bog'langanligi. Umumilmiy usullar va an'anaviy musiqasi ijodini tadqiq etish daraja va pog'onalari xususida. Musiqiy folkloristika fanida nazariy va tarixiy yondoshuvlarning o'zaro aloqadordigi haqida.

14-mavzu. An'anaviy musiqasi ijodiyotining akustika va

lad jihatlari

An'anaviy musiqasi tovushlarining sadolanish jihatlari va ko'povozlik musiqasi uslublari nisbatan o'ziga xos tomonlari. An'anaviy musiqasi cholg'ularining tembr xususiyatlari, ularning shu jihatidan xilma-xilligi va o'ziga xosligi. An'anaviy ansambllarning tuzilish mezonlari. Og'zaki an'anadagi musiqasi uslublari ovoz akustikasi. Tovushqatorlarning tarixiy rivoji haqida. Kadimgi, tovushqatori shakllanmagan uslublarning akustika jihatlari. An'anaviy musiqada diatonika tovushqatorlarning ustunligi. Matematik qoidalar asosida tashkil topgan tovush tuzilmalarining an'anaviy musiqasi uchun tarixiy ahamiyati.

“Pardalar tuzilmasi” tushunchasining qisqacha ta'riflari va uning og'zaki an'anadagi musiqasi uchun ahamiyati. Pardalar tuzilmalari muayan musiqasi uslubi o'ld kuy-navolarning umumlashma sifatida namoyon bo'lishi; an'anaviy musiqada parda birkmalarining ohangdorlik mohiyati xususida. Parda tuzilmalarining asosiy funksional ko'rinishlari. Parda tuzilmalarining tarixiy rivoji, turli funksional ko'rinishlarning an'anaviy musiqasi uslubi va turlariga aloqadorligi. Lad tizimidagi